

พุทธประวัติวิเคราะห์: ความรุนแรงโดยการฆ่าในครั้งพุทธกาล กับแผนลอบสังหารพระพุทธเจ้า

An analysis of the history of Buddha: killing violence in the Buddha's time and the assassination plot of the Buddha

[1]มัลลิกา ภูมะธน / Mallika Phumathon

[2]พระปลัดระพิน พุทธิสารโ / Phrapalad Raphin Buddhiso

[3]ดิเรก ดั่งลอย / Direk Duangloy

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ / Nakhon Sawan Rajabhat University

[2] [3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย / Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding Author e-mail: raphind@yahoo.com

Received: 15 กุมภาพันธ์ 2566; Revised 1 มีนาคม 2566; Accepted 15 มีนาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิเคราะห์ประวัติของพระพุทธเจ้าผ่านเหตุการณ์ความรุนแรงผ่านการฆ่า หรือการลอบสังหาร ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เขียนเป็นความเรียงในรูปแบบบทความวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า พระพุทธเจ้าในฐานะผู้เป็นศาสดาผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนาได้ประสบกับเหตุการณ์ความรุนแรงในหลายเหตุการณ์ทั้งในฐานะที่เข้าไปสู่ท่ามกลางความขัดแย้ง อันจะเห็นเหตุนำไปสู่ความตายได้ หรือการ หรือการตกเป็นผู้ถูกกระทำในรูปของความขัดแย้งทางความเชื่อจนกระทั่งกลายเป็นความบาดหมางและการใช้ความรุนแรงเพื่อการสังหารอีกฝ่ายไปในที่สุด หรือการจงใจต่อตำแหน่ง ยศฐานะศักดิ์ จนนำไปสู่การวางแผนลอบสังหารโดยพระเทวทัตและพวกอย่างเป็นระบบ นับแต่การใช้ยาขมมั่งธนูฆ่าและการฆ่าปิดปากอย่างเป็นขั้นตอน การปล่อยช้างตกมันเพื่อทำการสังหาร แม้ทั้งหมดจะไม่สำเร็จแต่สะท้อนความจริงในเรื่องความรุนแรงต่อการฆ่าโดยมีเป้าหมายเพื่อการแย่งชิงตำแหน่งผู้นำสงฆ์ในครั้งพุทธกาล

คำสำคัญ: พุทธประวัติวิเคราะห์, ความรุนแรงโดยการฆ่า, แผนลอบสังหารพระพุทธเจ้า

ABSTRACT

This article analyzes the history of the Buddha through the events of violence through killing. or assassination Use the study method from the document. and related research Write an essay in the form of an academic article. The results of the study found that Buddha, as the founding teacher of Buddhism, has experienced many incidents of violence both as an entry into the midst of conflict which will see the cause leading to the death of a buffalo or deliberately raising their position, rank, and title, leading to a systematic assassination plot by Devadatta and his group From the use of archers to kill and the killing to silence the mouth step by step. Letting the downed elephant for slaughter. Although all were not successful, but reflected the reality of violence against killing with the aim of vying for the position of the Buddhist monks' leadership.

Keywords: analysis of Buddha history, murderous violence, assassination plot of the Buddha

บทนำ

ประเด็นการใช้ความรุนแรงผ่านการฆ่า ที่มีทั้งฆ่าคนอื่นเพื่อยุติ การช่วงชิงผลประโยชน์อย่างใด อย่างหนึ่ง รวมไปถึงการฆ่าตัวเองเพื่อยุติความต้องการและไม่ต้องการอย่างใด อย่างหนึ่ง ที่เกิดขึ้นเป็นภาพข่าวทางสังคม ทำให้เกิดเป็นประเด็นปัญหาของสังคม จึงมีการได้ศึกษาเพื่อลดความรุนแรงจากการฆ่าที่ใช้มาตรการทางกฎหมาย ดังนั้นการฆ่าจึงเป็นวิธีการหนึ่งในหลากหลายวิธี ที่มีเป้าหมายเพื่อยุติปัญหา หรือยุติพฤติกรรมกระทำ หรือไม่ให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง การฆ่าตัวตายจึงเป็นความรุนแรงชนิดหนึ่ง ทั้งรุนแรงต่อตนเอง ทั้งการฆ่าคนอื่นการฆ่าคนอื่นก็เป็นความรุนแรง โดยมีเป้าหมายเพื่อยุติการบทบาทใดบทบาทหนึ่ง อาจเป็นตำแหน่ง หน้าที่ การได้มาซึ่งทรัพย์สิน ดังปรากฏในประวัติทางการเมืองพระเจ้าอโศก (Aśoka, 268-232 ก่อน ค.ศ.) แห่งราชวงศ์โมริยะ กับการสังหารพี่น้องร่วมสายโลหิตเพื่อแย่งชิงตำแหน่งทางการเมืองการปกครอง กษัตริย์จีนฉี (Qín Shǐ Huángdì; 260-210 ปีก่อน ค.ศ.) ก็ใช้ความรุนแรงสังหารสมาชิกราชวงศ์เพื่อการได้มาซึ่งตำแหน่งทางการเมืองการปกครอง (Paludan, Ann, 1998; Portal, Jane, 2007) หรือการที่กษัตริย์ธิบอ (Thibaw Min, 1859 -1916)) ราชวงศ์สุดท้ายของระบบกษัตริย์ในพม่า (Christian, John LeRoy, 1944; Hall, D.G.E., 1960) ก็มีหลักฐานว่าใช้ความรุนแรงต่อคู่แข่งด้วยการฆ่าเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการได้มาซึ่งอำนาจ เมื่อกล่าวไปไกลย้อนกลับมาที่การแย่งชิงผู้นำทางศาสนา ก็เคยเกิดขึ้นในกรณีของศาสนาฮินดู (Singh, Prithi, 2006) และศาสนาอิสลาม (กัลวัช, อาห์หมัด เอ, 2522) หรือย้อนกลับไปหาสมัยพุทธกาล การที่พระเจ้าพิมพิสาร (Bimbisara; 114 ปีก่อนพุทธศักราช - พ.ศ. 52) ผู้เป็นสหายของพระพุทธเจ้า (Rawlinson, Hugh George, 1950) ที่ถูกพระเจ้าพระเจ้าอชาตศัตรู (Ajātaśatru, 492 ถึง 460 ปีก่อนคริสต์ศักราช) ผู้เป็นพระราชโอรสชิงตำแหน่งจนถึงแก่ชีวิต และในชั้นหลาน **พระเจ้าอุทัยภัทร** (Udayin, 460-444 ปีก่อน ค.ศ.) (Singh, Upinder, 2016) สังหารพ่อเพื่อชิงตำแหน่ง เป็นลำดับ รวมแล้ว 7 ชั่วอายุคน (พระเจ้าพิมพิสาร-พระเจ้าอชาตศัตรู-พระเจ้าอุทัยภัทร-พระเจ้านุรุทธะฯ) จนกระทั่งสุดท้ายเสนาอำนาจอ้างไม่พอใจและเห็นว่าเป็นราชวงศ์ลูกฆ่าพ่อ จึงได้ทำการสังหารกษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์และสถาปนาตัวเองขึ้นเป็นกษัตริย์ความรุนแรงและการฆ่าก็ได้กลายมาเป็นเหตุผลร่วมในการแก้ปัญหาและยุติปัญหาดังปรากฏ

เมื่อจำเพาะไปที่ที่พระพุทธเจ้าในฐานะศาสดาผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา เป็นผู้บริหาร หรือเป็น CEO ที่ต้องการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาให้เป็นไปในทางที่สร้างสรรค์ จึงอาจมีการให้คุณโทษ ตำหนิ ว่ากล่าวตักเตือนตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจหมายถึงเป็นเรื่องปกติของคนที่เป็นผู้นำองค์กรที่ต้องมีการให้คุณให้โทษว่ากล่าวตักเตือน แต่ในพฤติกรรมการสั่งสอนอาจมีคนทำตาม เห็นต่าง เห็นด้วย และย้อนแย้งในหลักการและข้อเท็จจริงเหล่านั้น ซึ่งส่งผลให้เกิดจิตใจขัดใจ ไม่พึงใจ ดังกรณีพระสุภัททะ “...ภิกษุผู้บวชตอนแก่ชื่อสุภัททะ นั่งอยู่ในที่ประชุม นั้น ได้กล่าวกับภิกษุทั้งหลายดังนี้ว่า “พอที่เถิด พวกท่านอย่าโคกเศร้า อย่าคร่ำครวญ เลย พวกเรารอดพ้นดีแล้วจากพระมหาสมณะรูปนั้นที่คอยจ้ำจี้จ้ำไชพวกเราอยู่ ว่า ‘สิ่งนี้ควรแก่พวกเธอ สิ่งนี้ไม่ควรแก่พวกเธอ’ บัดนี้ พวกเราปรารถนาสิ่งใด ก็จักทำ สิ่งนั้น ไม่ปรารถนาสิ่งใด ก็จักไม่ทำสิ่งนั้น” (พระไตรปิฎก ไทย (ฉบับมหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๗ วินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๒ หน้าที่ ๓๗๖ ข้อที่ ๔๓๗) หรืออาจใช้คำว่าตายเสียได้ก็ดี จนเป็นที่มาของการทำสังคายนาครั้งที่ 1 หรือพฤติกรรมของพระเทวทัต กับกรณีของการขอพระพระพุทธเจ้า และขอพรเพื่อปรับเปลี่ยน รวมไปถึงขอตำแหน่งพระพุทธานุภาพ ประหนึ่งว่าเป็นนานแล้ว ขอกระผมเป็นบ้างดังปรากฏเป็นหลักฐานทางด้านคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎก ไทย (ฉบับมหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๑ วินัยปิฎก มหาวิภังค์ ภาค ๑ หน้าที่ ๔๔๓ ข้อที่ ๔๑๐) ซึ่งในบทความนี้จะได้วิเคราะห์ประเด็นแยกแยะ เพื่อแสวงหาคำอธิบายเสริมต่อประเด็นการใช้ความรุนแรงในประเด็นของการสังหาร หรือลอบฆ่าพระพุทธเจ้าโดยมีเป้าหมายเพื่อทดลองประลองต่อชุดความเชื่อ ผลประโยชน์ เป็นตำแหน่ง ลาภยศ อันพึงได้ หรือเพื่อการช่วงชิงพื้นที่ในการตลาดทางศาสนาในครั้งพุทธกาล ซึ่งบทความนี้จะได้วิเคราะห์ศึกษาต่อไป

สาเหตุของการใช้ความรุนแรง ลอบสังหารพระพุทธเจ้า

เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นคงไม่มีบังเอิญ หรือเกิดขึ้นโดยไม่มีเหตุปัจจัย เมื่อกล่าวถึงประเด็นการลอบสังหาร หรือการใช้ความรุนแรงต่อพระพุทธเจ้าด้วยหวังผลต่อชีวิต นั้นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเนื่องต่อพระพุทธเจ้า ซึ่งในการวิเคราะห์นี้จะได้เทียบเคียงเพื่อให้เห็นว่ามီးอะไรเป็นแรงจูงใจ หรือเหตุผลจูงใจในการใช้ความรุนแรง จนกระทั่งเป็นการมุ่งหวังต่อชีวิตของพระพุทธเจ้า ซึ่งสามารถจำแนกได้ คือ

1.การมีเจตนาแอบแฝงโดยหวังผลเป็นชีวิตของพระพุทธเจ้า เนื่องด้วยเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าในช่วงแรกของการประกาศศาสนา ได้ขอเข้าไปพักอาศัยอยู่กับอุรุเวลกัสสปะ ด้วยเจตนาของพระพุทธเจ้าคือการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (1) การไปขอพักที่โรงไฟซึ่งฝ่ายชฎิลก็รู้อยู่แล้วว่ามีพยานาคแม้แต่จะพยายามแต่พระพุทธเจ้าก็ยังยืนยันในการที่จะเข้าพักร่วมกับนักบวช พระพุทธเจ้ารู้ว่าย่อมอันตรายแต่ก็ยืนยัน การที่รู้แต่ไม่ยอมห้ามขอดหรือไม้อนุญาต กลับอนุญาตและปล่อยให้พระพุทธเจ้าไปพักในโรงไฟนั้น ประหนึ่งว่า “อยากลองดีใช้ไหม” อาจมีเป้าหมายเพื่อทดสอบ หรือทำร้าย และมุ่งหวังต่อชีวิตที่เป็นไปได้ ดังปรากฏเป็นข้อมูลที่ว่า

พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสกับชฎิลอุรุเวลกัสสปะว่า “กัสสปะ ถ้าท่านไม่หนักใจ ค็นนี้เราจะขอพักในโรงไฟ” ชฎิลอุรุเวลกัสสปะกราบทูลว่า “ข้าแต่มหาสมณะ ข้าพเจ้าไม่หนักใจเลย ข้าพเจ้าหวังความสุข จึ่งห้ามท่านว่า ที่โรงไฟนี้มีพยานาค เป็นสัตว์ร้าย มีฤทธิ์ เป็นอสรพิษ มีพิษร้าย มันอย่าได้ทำร้ายท่าน” พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “มันคงไม่ทำร้ายเรา กัสสปะ ท่านโปรดอนุญาตโรงไฟเถิด” พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่าชฎิลอุรุเวลกัสสปะได้อนุญาตให้แล้ว ไม่ทรงครั่นคร้าม ทรงปราศจากความกลัว เสด็จเข้าไป พยานาคเห็นพระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณเสด็จเข้าไป ก็ไม่พอใจ จึ่งบังเหียนขว้าง ฝ่ายพระผู้มีพระภาคทรงเป็นมนุสสนาคะ มีพระทัยขึ้นบาน มีพระทัยไม่ขัดเคือง ก็ทรงบังเหียนขว้างในโรงไฟนั้น

ส่วนพยานาคทนการลอบหลอไม่ไหว จึ่งฟันไฟรวกับไฟไหม้ป่าสู่ ฝ่ายพระผู้มีพระภาคทรงเป็นมนุสสนาคะทรงฉลาดในเตโชกสิณ ทรงโพล่งไฟสู่บ้าง เมื่อทั้งสองฝ่ายโพล่งไฟขึ้น เรือนไฟก็ลุกโพล่ง โชติช่วงดุจทะเลเพลิง พวกชฎิลกล่าวกันว่า “แน่ผู้เจริญ มหาสมณะรูปงามคงจะถูกพยานาค ทำร้ายเป็นแน่” ครั้นราตรีนั้นผ่านไป เปลวไฟของพยานาคถูกทำลาย ส่วนเปลวไฟหลากสีของพระผู้มีพระภาคผู้ทรงฤทธิ์ยังอยู่ พระรัศมีหลากสี คือ สีเขียว สีแดง สีแสด สีเหลือง สีแก้วผลึก ปรากฏที่พระกายของพระอังคิรส พระผู้มีพระภาค ทรงจับพยานาคขดลงในบาตรแล้ว ทรงแสดงแก่ชฎิลอุรุเวลกัสสปะว่า “ท่านกัสสปะ นี่พยานาค ของท่าน เราครอบงำเดชของมันด้วยเดชของเราได้แล้ว” ขณะนั้น ชฎิลอุรุเวลกัสสปะเลื่อมใสในอิทธิปาฏิหาริย์นี้ของพระผู้มีพระภาค ยิ่งนักแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่มหาสมณะ โปรดประทับอยู่ที่ นี้เถละ ข้าพเจ้าจักบำรุงพระองค์ด้วยภัตตาหารประจำ”

พฤติการณ์ของเหตุการณ์แม้พระพุทธเจ้าจะไม่เสียชีวิต ถูกกระทำความรุนแรง แต่ไม่ถึงกับบาดเจ็บเสียหายหรือเสียชีวิต แต่พฤติการณ์ในองค์รวมประหนึ่งเป็นการเล็งเห็นผลต่อพฤติการณ์ของการตัดสินใจนั้น อาจตีความได้ว่า “อุรุเวลกัสสปะ” พร้อมคณะ ย่อมเล็งเห็นผลได้ว่าการเข้าไปถึงตายแน่ หรือตกเป็นผู้ถูกกระทำแน่ ๆ จึ่งตีความได้ว่า “ประสงค์ต่อชีวิต” ด้วยเล็งเห็นผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจนั้นของเจ้าสำนักต่อการอนุญาตให้พัก จึ่งตีความว่าเป็นแผนลอบสังหารพระพุทธเจ้าศาสนาใหม่ ผู้หาญกล้ามาเหยียบถึงถิ่น ประหนึ่งหมิ่นศักดิ์ความเป็นเจ้าศาสนาในพื้นที่ของตนเอง การช่วงชิงพื้นที่ทางการตลาดศาสนา จึ่งรุนแรงและเอากันถึงตาย

2. การทดสอบแม้ไม่หวังผลเป็นชีวิต กรณีศิษย์ของพระพุทธเจ้า และศิษย์ของนิครนถ์ต่างแสดงความเห็นว่าอาจารย์ของตนเองเป็นอรหันต์ วิเศษกว่า จึ่งเป็นที่มาของการ “ทดสอบ” ผลปรากฏว่าการทดสอบนั้น นัยหนึ่งเป้าหมายเพื่อต้องการทดสอบ แต่อีกนัยหนึ่งเกิดพลาด จะส่งผลเป็นชีวิตและความตายได้ เพราะพฤติการณ์เป็นประหนึ่งของการลอบสังหารเสียทีเดียว ดังปรากฏในเนื้อหาที่เกี่ยวกับพุทธประวัติในตอนนั้นว่า จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกรณีของ คหริทินน์ กับ สิริคุตต์ ที่ต่างฝ่ายต่างเชื่อศรัทธาและเคารพนับถือแตกต่างกันฝ่ายหนึ่งนับถือพระพุทธเจ้า อีกฝ่ายหนึ่งนับถือศาสนาเซน (นิครนถาภูบุตร) แต่ใน

ความเชื่อยังได้พยายามแนะนำอาจารย์ของกันและกัน รวมทั้งประโคมและอวดกันว่าอาจารย์ของตัวเองดีกว่า เข้าทำนองว่าครูอาจารย์ของเราเจ๋งกว่า ถ้าเทียบกับพฤติกรรมร่วมสมัยก็กรณีของคนลองของ เหยี่ยมมเจ๋งที่สุดแล้ว ของเราสุดยอดแล้ว มันเป็นอย่างที่พูดมาก “อวดของ_อวดอาจารย์” ต่างฝ่ายต่างเชียร์อาจารย์ของตัวเอง จึงนำไปสู่การสร้างท่าทีจำยอม แต่ผลและการกระทำเป็นมุ่นหวังร้ายต่อกัน “อาฆาต” และแสดงออกเป็นความรุนแรงในเชิงพฤติกรรมและการกระทำ การทดลองอาจารย์ของกันและกันเกิดขึ้น

สิริคุต (นับถือพระพุทธเจ้า) นับถือพระพุทธศาสนาจึงลองฤทธิ์ความเป็นพระอรหันต์ของนิครนถ์ด้วยการนิมนต์มาฉันที่บ้านตามการเฝ้าของเพื่อน แต่ก็แกล้งทำหลุมคุณ (อุจจาระ) ไว้ด้านล่างแล้วลาดปูด้วยอาสนะ

สิริคุตนั้นให้คนชุดหลุมยาว 2 ข้าง ในระหว่างเรือน 2 หลังนั้นแล้ว ก็ให้เอาคุงเหลวใส่จนเต็ม ให้ดอกหลักไว้ในที่สุด 2 ข้างภายนอกหลุม ให้ผูกเชือกไว้ที่หลักเหล่านั้น ให้ตั้งเท้าหน้าของอาสนะทั้งหลายไว้บนเบ้องบนหลุม ให้ตั้งเท้าหลังไว้ที่เชือก ลำค้อยู่ว่า “ในเวลาที่นั่งแล้วอย่างนี้แล พวกนิครนถ์จักมีหัวปักตกลง” ให้คนลาดเครื่องลาดไว้เบ้องบนอาสนะทั้งหลาย โดยอาการที่หลุมจะไม่ปรากฏ, ให้คนล้างตุ่มใหญ่ ๆ แล้ว ให้ผูกปากด้วยใบกล้วยและผ้าเก่า ทำตุ่มเปล่าเหล่านั้นแลให้เปื้อนด้วยเมล็ดข้าวต้ม ข้าวสวย เนยใส น้ำอ้อยและขมน ในภายนอกแล้ว ให้ตั้งไว้ข้างหลังเรือน.

พร้อมล่ำท้าวครุอาจารย์ของท่านรู้แจ้งทุกเรื่องจริงหรือ **ครหทินท์** ตอบอย่างมั่นใจว่าแน่นอน ผลจากเหตุการณ์นั้นคือตกลงไปในหลุมคุณ เป็นที่อับอายและเสียหน้า รวมทั้งการผูกอาฆาต ผูกความโกรธไว้ด้วยจนกระทั่งมีการฟ้องร้องต่ออาญาเมือง รวมทั้งรื้อเวลาแก้คืนเอาคืน

ครหทินท์เตรียมแก้คืนสิริคุต ด้วยความโกรธ โกรธจนไม่ยอมพูดกับเพื่อนเป็นแรมเดือน แต่ความแค้นยังฝังใจอยู่ จึงทำที่เป็นตีสนิทและจะเอาคืนด้วยการให้ไปนิมนต์พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ตามการแนะนำของสิริคุต พร้อมถามว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ “อดีตและอนาคต” เข้าทำนองโพรโมทสินค้าให้กระนั้นผลจึงเป็นการทดลองฤทธิ์ของพระพุทธเจ้า แต่อีกนัยหนึ่งเป็นการแฝงด้วยความโกรธอาฆาตและการเอาคืน ดังปรากฏหลักฐานเหตุการณ์ตามคัมภีร์ที่เล่าถึงเหตุการณ์ครั้งพุทธกาลว่า

ครหทินท์เตรียมรับพระศาสดา ครหทินท์คิดว่า “บัดนี้ เราจักรู้จักที่ควรทำแก่พระสมณโคดมนี้” จึงให้ชุดหลุมใหญ่ไว้ในระหว่างเรือน 2 หลัง ให้นำไม้ตะเคียนมาประมาณ 80 เล่มเกวียน ให้จุดไฟลุมตลอดคืนยังรุ่งแล้ว ให้ทำกองถ่านเพลิงไม้ตะเคียนไว้ วางไม้เรียบบนปากหลุม ให้ปิดด้วยเสื่อลำแพน ให้ทาด้วยโคลย์ ลาดท่อนไม้ผู้ไว้โดยข้างหนึ่งแล้ว ให้ทำทางเป็นที่ไปลำค้อยู่ว่า “ในเวลาที่พักสมณะเหยียบแล้วๆ อย่างนี้ เมื่อท่อนไม้ทั้งหลายหักแล้ว พวกสมณะจักกลิ้งตกไปในหลุมถ่านเพลิง.” ให้ตั้งตุ่มไว้ในภาคแห่งหลังเรือน โดยวิธีที่สิริคุตตั้งแล้วเหมือนกัน, ให้ปูแม่อาสนะทั้งหลายไว้อย่างนั้นเหมือนกัน.

ครหทินท์เลื่อมใสพระพุทธเจ้า ลำดับนั้น พระศาสดาทรงเหยียดพระบาทลงเหนือหลุมถ่านเพลิง, เสื่อลำแพนหายไปแล้ว, ดอกบัวประมาณเท่าล่อผุดขึ้นทำลายหลุมถ่านเพลิง. พระศาสดาทรงเหยียบกลีบบัว เสด็จไปประทับนั่งลงบนพุทธอาสน์ ที่เขาปูลาดไว้ แม้นิกษุทั้งหลาย ก็ไปนั่งบนอาสนะอย่างนั้นเหมือนกัน

ความเร่าร้อนตั้งขึ้นแต่กายของครหทินท์แล้ว เขาไปโดยเร็ว เข้าไปหาสิริคุต บอกว่า “นาย ขอต่านจงเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้า”

จากเหตุการณ์นี้ การทำหลุมเพลิงไว้ได้ที่นั่ง ประหนึ่งว่าถ้าเหยียบโดยไม่ระวังตัว หรือไม่รู้ แบบถ่านน้ำหนักไปทั้งตัว จะตกลงไปในหลุมนั้นและถูกไฟคลอกเสียชีวิต ถ้ามองมุมหนึ่งเป็นการทดลองว่าศาสดาที่เพื่อนคุยว่าเป็นพระอรหันต์ รู้ “กาล” ว่ามีฤทธิ์ จะมีจริงหรือไม่ ถ้ามีจริงจะต้องรู้ ไม่ตกลงไป หรือเหาะได้ เหาะหนีจากการตกลงไปในหลุมเพลิงได้ หรือถ้าตกลงไปก็ไม่เป็นอะไร ซึ่งทุกอย่างคิดได้ทั้งสิ้น แต่อีกนัยถ้าเป็นผลตรงกันข้าม ก็จะต้องตกลงไป และเสียชีวิต หรือไม่ถึงขั้นเสียชีวิตก็ได้รับอันตรายบาดเจ็บสาหัสผลของการทดลองจึงเกิดขึ้น

3. การช่วงชิงตำแหน่งและผลประโยชน์และความผูกอาฆาตโกรธ ในประเด็นนี้จะพูดถึงพระเทวทัต ซึ่งหมายถึงบุคคลที่เป็นบุคคลร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้าและใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือเป็นผู้กระทำเอง ทางอ้อมคือการว่าจ้าง สร้างสถานการณ์ให้มีผู้สนับสนุนและใช้ความรุนแรงนั้นเป็นเครื่องมือต่อชีวิต โดยมุ่งหวังต่อผลได้ หรือเล็งผลได้ต่อความรุนแรงที่จะเกิดขึ้น ดังปรากฏในงานวิจัยของพระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระเทวทัตที่ปรากฏ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” และให้ข้อมูลสาเหตุในประเด็นนี้ไว้ว่า “พระเทวทัตได้เริ่มผูกอาฆาตในพระโพธิสัตว์ ตั้งแต่สมัยที่ท่านเกิดเป็นพ่อค้าชื่อว่า เสรีวะ และในชาติต่อ ๆ มา ท่านก็ได้ตามจองเวรอีกเรื่อยมา จนถึงชาติที่พระโพธิสัตว์ เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร ส่วนท่านเกิดเป็นพราหมณ์ชุก และในชาติปัจจุบัน ท่านก็เริ่มจองเวรพระพุทธองค์ตั้งแต่เมื่อท่านถูกความโลภครอบงำ จนถึงขึ้นคิดจะปกครองสงฆ์ จึงเข้าไปทูลขอกับพระพุทธองค์ แต่ถูกพระองค์ปฏิเสธ จึงได้ผูกอาฆาตแล้วพยายามเพื่อจะปลงพระชนหลาย แต่ไม่สำเร็จ”

นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ที่พระเทวทัตได้ทูลขอตำแหน่งบริหารคณะสงฆ์จากพระพุทธเจ้า ถ้าเทียบก็คือขอตำแหน่งบริหารจากพระพุทธเจ้าโดยอ้างเหตุว่าพระพุทธเจ้าชราภาพมากแล้ว จึงนำไปสู่การขอ พระพุทธเจ้าจึงตำหนิพระเทวทัต ด้วยพรจากพระพุทธเจ้า 5 ประการ แต่ไม่ได้รับการตอบรับจากพระพุทธเจ้า

1. ภิกษุทั้งหลายควรอยู่ป่าตลอดชีวิต ภิกษุรูปใดเข้าบ้าน ภิกษุรูปนั้นมีโทษ
2. ภิกษุทั้งหลายควรเที่ยวบิณฑบาตตลอดชีวิต ภิกษุรูปใดยินดีกินนิมนต์ ภิกษุรูปนั้นมีโทษ
3. ภิกษุทั้งหลายควรถือผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต ภิกษุรูปใดยินดีผ้าคหบดี ภิกษุรูปนั้นมีโทษ
4. ภิกษุทั้งหลายควรอยู่โคนไม้ตลอดชีวิต ภิกษุรูปใดอาศัยที่มุงที่บัง ภิกษุรูปนั้นมีโทษ
5. ภิกษุทั้งหลายไม่ควรฉันทปลาและเนื้อตลอดชีวิต ภิกษุรูปใดฉันทปลาและเนื้อ ภิกษุรูปนั้นมีโทษ”

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า “อย่าเลยเทวทัต ภิกษุรูปใดปรารณากัจจงอยู่ป่าเถิด ภิกษุรูปใดปรารณากัจจงอยู่ในละแวกบ้านเถิด ภิกษุรูปใดปรารณากัจจงเที่ยว บิณฑบาตเถิด ภิกษุรูปใดปรารณากัจจงยินดีกินนิมนต์เถิด ภิกษุรูปใดปรารณากัจจง ถือผ้าบังสุกุลเถิด ภิกษุรูปใดปรารณากัจจงยินดีผ้าคหบดีเถิด เรานุญาตถือ เสนาสนะตามโคนไม้ 8 เดือนเท่านั้น เรานุญาตปลาและเนื้อที่บริสุทธิ์ด้วยอาการ 3 อย่าง คือ (1) ไม่ได้เห็น (2) ไม่ได้ยิน (3) ไม่ได้นึกสงสัย” (พระไตรปิฎก ไทย (ฉบับมหาจุฬาฯ) เล่มที่ 1 วินัยปิฎก มหาวีรังก์ ภาค 1 หน้าที่ 443 ข้อที่ 410)

จากสถานการณ์นำไปสู่การทำสังฆเภทคือการทำให้สงฆ์แตกแยก ดังปรากฏข้อมูลที่ว่า

พระเทวทัตทำลายสงฆ์ ชักชวนภิกษุ 500 รูปเข้าเป็นพรรค พวกพาหนีไปอยู่ที่คยาสิสประเทศ พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะไปตามภิกษุ 500 รูปกลับ (พระไตรปิฎก ไทย (ฉบับมหาจุฬาฯ) เล่มที่ 7 วินัยปิฎก จุลวรรค ภาค 2 หน้าที่ 221 ข้อที่ 355)

ยกเหตุการณ์นี้มาอธิบายจะพบแรงจูงใจที่พระเทวทัต บุคคลในมิติทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า ทั้งมีพฤติกรรมประสงค์ต่อชีวิตพระพุทธเจ้า โดยมีเหตุการณ์ที่เนื่องต่อที่ว่าพระเทวทัตแนะนำอาชาศตฺรุมกุฏราชกุมารให้ปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสารพระราชบิดาของพระองค์แล้ว จึงไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ขณะนั้นพระพุทธเจ้าเสด็จกลับมาประทับอยู่ในกรุงราชคฤห์ พระเทวทัตกราบทูลว่า “...พระพุทธเจ้าทรงพระชราแล้ว ขอให้ทรงมอบตำแหน่งกิจการบริหารคณะสงฆ์ให้แก่ตนเสีย เลยถูกพระพุทธเจ้าทรงทักด้วย เชาวลิควาท เชาวลิควาทแปลตามตัวว่า ผู้กลืนกินก่อนน้ำลายก่อน เสด็จที่วันทั้งแล้วความหมายเป็นอย่างนี้คือ นักบวชนั้น เมื่อออกบวชได้ชื่อว่าเป็นผู้เสียสละแล้วซึ่งทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น ลูก เมีย ทรัพย์ และตำแหน่งฐานันดรต่างๆ พระเทวทัตก็ชื่อว่าสละสิ่งเหล่านี้เสียแล้วเมื่อ ตอนออกบวช แต่เหตุไฉนจึงย้อนกลับมาขอรับซึ่งเท่าที่มากขอกกลืนกินสิ่งเหล่านี้อีก...”

พระเทวทัตฟังแล้วเสียใจ ผูกความอาฆาตพระพุทธเจ้ายิ่งขึ้น (พระวันชัย ภูริทตฺโต, 2565) จึงวางแผนการกระทำรุนแรงเพื่อปลงพระชนม์พระพุทธเจ้าหลายแผน เฉพาะด้านการเมืองนั้น พระเทวทัตได้ทำสำเร็จแล้วคือเกลี้ยกล่อมอาชาศตฺรุมกุฏราชกุมารให้เลื่อมใสตนได้ แล้วราชกุมารผู้นี้ได้ปลงพระชนม์พระราชบิดา จนในที่สุดได้ขึ้นครองราชย์ในเวลาต่อมา ที่ยังไม่

สำเร็จก็คือการปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า วิธีการคือพระเทวทัตได้ว่าจ้างพวกขมังธนูหลายคน ล้วนแต่มีฝีมือแน่นในการยิงธนูทั้งนั้น ไปลอบยิงสังหารพระพุทธเจ้าที่วัดเวฬุวนารามในกรุงราชคฤห์ ทั้งนี้โดยพระเจ้าอชาตศัตรูทรงรู้เห็นด้วย แต่เมื่อพวกนายขมังธนูถืออาวุธมาถึงวัดที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ได้เห็นพระพุทธเจ้าแล้ว เกิดมือไม่อ่อนเปลี้ยไปหมด ยิ่งไม่ลง เพราะพุทธานุภาพอันน่าเลื่อมใสข่มใจให้สยบยับยั้ง จึงต่างวางคันธนูแล้วกราบบาทพระพุทธเจ้า ดังนั้นแผนและวิธีการสังหารพระพุทธเจ้าจึงไม่สำเร็จในกรณีของผู้ว่าจ้างเพื่อการสังหารหรือลอบปลงชีวิตพระพุทธเจ้า หรือการลงมือสังหารเอง แต่ทั้งหมดของเหตุการณ์สะท้อนให้เห็นว่า การใช้ความตายเป็นเครื่องมือในการยุติคนโดยมีความหวังหรือสิ่งหวังเป็นผลตอบแทน ความตายจึงถูกทำให้เป็นเครื่องมือได้ด้วยดังปรากฏในเหตุการณ์นี้

พระผู้มีพระภาคประทับที่เมืองโกสัมพี พระเทวทัตทำกรรมเลวทราม เลื่อมจากฤทธิ์ กฤตโกหิยเทพบุตรเข้าไปแจ้งข่าวแก่พระมหาโมคคัลลานะ สงฆ์ลงภาสานิยกรรมพระเทวทัต อชาตศัตรูกุมารถูกพระเทวทัตยุยงให้ปลงพระชนม์พระชนก พระเทวทัตส่งบุรุษไปลอบปลงพระชนม์พระผู้มีพระภาคแต่ไม่สำเร็จ พระเทวทัตกลิ้งศิลาหวังจะปลงพระชนม์พระผู้มีพระภาคด้วยตนเอง สั่งให้คนปล่อยช้างนาฬาคีรีเพื่อทำร้ายพระผู้มีพระภาค (พระไตรปิฎก ไทย (ฉบับมหาจุฬาฯ) เล่มที่ 7 วินัยปิฎก จุลวรรค ภาค 2 หน้า 221 ข้อที่ 355)

๔. การนำพระองค์เองเข้าไปอยู่ท่ามกลางความขัดแย้ง หรือสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการเสียชีวิต หรือถูกสังหาร กรณีที่พระพุทธเจ้าเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ห้ามประยุรญาติ ในสงครามแย่งน้ำ การเข้าไปโปรดคงคูลีมาล ในสถานการณ์ของความเชื่อที่ว่าด้วยเรื่อง “ฆ่าตัดนิ้ว” เพื่อเป็นการสืบวิชา การเข้าไปท่ามกลางสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศากยะ ที่ส่งผลกระทบเป็นชีวิตและความตายได้ตลอดเวลา จากเหตุการณ์ที่ยกมาทั้งหมดทั้งหมด มีเป้าประสงค์เพื่อการนำไปสู่การลดความรุนแรง หรือผลกระทบจากความเสียหาย แต่อีกความหมายหนึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวอาจนำไปสู่ความรุนแรง หรือความพลาตจนกระทั่งเสียชีวิตในที่สุดด้วยเช่นกัน

ดังนั้น ทั้งหมดที่ยกมาจึงมีนัยยะเป็นผลกระทบ ที่เกิดขึ้นเนื่องด้วยสถานการณ์ที่จะนำไปสู่การปลงชีวิตของพระพุทธเจ้า หรือการลอบสังหารพระพุทธเจ้า แต่เหตุการณ์เหล่านั้นก็สามารถคลี่คลายไปในทางที่ดีและเป็นคุณต่อพระพุทธเจ้าในที่สุดด้วยเช่นกัน

แผนลอบสังหารพระพุทธเจ้า

จากหลักฐานที่ปรากฏบอกไม่ได้ทั้งหมดว่าเหตุการณ์ในแต่ละลำดับมีขั้นตอนวิธีการอย่างไร เพราะเป็นหลักฐานที่เกิดขึ้นแล้ว และถูกบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในการศึกษาจะได้ยกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งพุทธกาลทั้งที่ปรากฏในคัมภีร์ ปรากฏในอรรถกถา หรือชั้นหลัง ที่เนื่องด้วยเหตุการณ์ของพระพุทธเจ้า ประหนึ่งต้องการนำเสนอถึงวิธีการและผลจากความรุนแรงนั้น รวมทั้งวิธีการในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อสะท้อนผลว่าแผนการลอบสังหาร หรือการใช้ความรุนแรงต่อพระพุทธเจ้าไม่สำเร็จผลดังที่จะได้นำเหตุการณ์มาวิเคราะห์นำเสนอเป็นลำดับไป

พระเทวทัตกับนายขมังธนู

เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูทรงเลื่อมใสพระเทวทัต ทรงนำลาภและสักการะมาถวายเป็นอันมาก พระเทวทัตถูกลาภและสักการะครอบงำ เกิดความคิดที่จะปลงพระชนม์พระพุทธองค์ (พระมหาสิริวิลาส วิฑูตพัฒน์, 2563) จึงเข้าไปเฝ้าพระราชาแล้วถวายพระพรว่า มโนรชของพระองค์ถึงที่สุดแล้ว ส่วนมโนรชของตนเองยังไม่ถึงที่สุด จึงขออนายขมังธนูเพื่อให้ไปปลงพระชนม์พระพุทธองค์พระราชาทรงรับสั่งให้ประมุขนายขมังธนูถึง 500 ตระกูล ทรงเลือกจากคนเหล่านั้นเหลือ 31 คน ตรัสสั่งให้ทำตามคำสั่งของพระเทวทัต ท่านเรียกหัวหน้านายขมังธนูมาบอกว่า พระพุทธองค์ประทับอยู่ที่ภูเขาคิชฌกูฏ เสด็จจงกรมอยู่ตรงโน้น ให้ไปโน้นนั้น ยิ่งพระองค์ ด้วยลูกศรอาบยาพิษให้สิ้นพระชนม์แล้วจงกลับมาทางโน้น แล้วสั่งให้นายขมังธนูชุมนุมอยู่

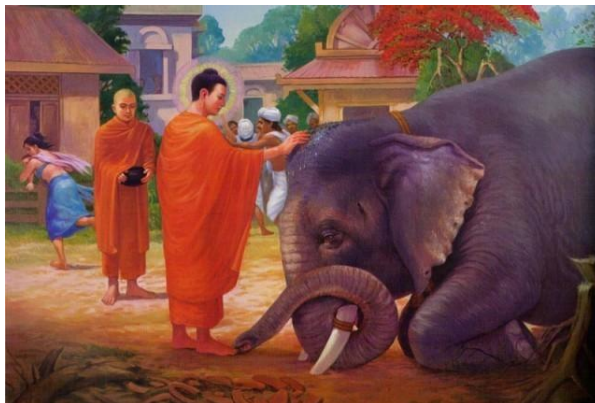
ในทางนั้น 2 คนพร้อมสั่งว่า ให้ยิงหัวหน้านายขมังธนูนั้นให้ตายแล้วกลับมาทางโน้น แล้วสั่งนายขมังธนูไปชุมนุมกันเป็นทอด ๆ เพื่อฆ่านายขมังธนูเป็นทอด ๆ เหตุที่พระเทวทัตได้จัดนายขมังธนูไว้เช่นนั้น ก็เพื่อปกปิดผลกระทบชั่วของตนมิให้ชัดทอด

ถึงตนได้หัวหน้านายขมังธนูได้เดินทางไปสำนักของพระพุทธรองค์ตามคำสั่งของเมื่อเห็นพระองค์แล้วก็ยกธนูขึ้นหมายจะยิง แต่ไม่สามารถปล่อยลูกธนูออกไปได้ เพราะพระพุทธรองค์ทรงใช้ปฏิหาริย์ทำให้นายขมังธนูนั้นยิงไม่ได้ เมื่อเขาไม่สามารถจะปล่อยธนูได้จะลดมือลงก็ไม่ได้ ทำให้ทรมานเป็นอย่างยิ่ง เกิดความกลัวจึงได้ร้องขึ้นมา พระพุทธรองค์ทอดพระเนตรเห็นดังนั้นก็ทรงเปล่งวาจาตรัสลอบให้นายกลัว และเรียกให้มาหา นายขมังธนูจึงทิ้งอาวุธแล้วกราบลงแทบพระบาทของพระพุทธเจ้า พร้อมกราบทูลขอขมาโทษ พระองค์จึงแสดงธรรมให้ฟังจนเขาได้บรรลุโสดาปัตติผล แล้วออกบวชในเวลาต่อมา นายขมังธนูที่เหลือ ต่อมาก็ให้เข้าไปเฝ้าพระพุทธรองค์และฟังธรรมที่พระองค์แสดงให้ฟังก็มีความเลื่อมใสจึงเสด็จออกบรรพชาอุปสมบทแล้วบรรลุฤทธิ์ผลทุกรูป

นายขมังธนูเหล่านี้ เมื่อเริ่มแรกที่เกี่ยวข้องกับพระเทวทัต ก็ถูกพระเทวทัตชักจูงไปในทางเสียหาย แต่ได้พระพุทธเจ้าเป็นกัลยาณมิตร จึงได้รอดพ้นจากอันตราย ก็ถือว่า ท่านเหล่านี้ เป็นผู้มีความดี แต่ปลายตรง

เหตุการณ์ที่ 1 การลอบสังหารพระพุทธเจ้าโดยใช้พลธนู เพื่อข่มขู่พระพุทธเจ้าที่เสด็จผ่านการบิณฑบาต จากนั้นในแผนการถ้าคนที่ 1 สังหารสำเร็จ ก็จะมีการฆ่าปิดปากทุกคน รวมทั้งหมด 7 ชั้น / 7 ช่วงคิดแผนคือฆ่าทุกคนที่มีส่วนร่วมเพื่อปิดปาก ไม่ให้มีการขัดทอด หรือบอกแก่ใคร ประหนึ่งเป็นการสังหารด้วยเหตุผลในเรื่องการแย่งชิงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ แต่เมื่อขั้นที่ 1 ไม่สำเร็จ จึงจบกระบวนการที่ 2 ไม่ถูกส่งต่อไปสู่การฆาตกรรมหรือสังหารต่อเนื่อง แผนการสังหารไม่ทันเกิดขึ้นด้วยกระบวนการลงมือในขั้นแรกไม่สำเร็จ

เหตุการณ์ที่ 2 การสร้างสถานการณ์ว่าช้างตกมัน อาละวาดทำร้ายพระพุทธเจ้า โดยหมายประสงค์ต่อชีวิต ตามแผนมีการสร้างสถานการณ์โดยการการปล่อยช้างนาฬาคีรี ที่กำลังเป็นช้างตกมันและอยู่นอกเหนือการควบคุม โดยหวังผล หรือมีผลเป็นการสังหารบุคคลที่จะต้องตาย แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นช้างที่ดุร้าย ตกมัน และพร้อมทำร้ายทุกคน ได้หยุดลงโดยสงบเมื่อพบพระพุทธเจ้าจะด้วยเหตุแห่งอิทธิบาทของพระพุทธเจ้า ดังที่ปรากฏตามการยกย่องของชาวพุทธ ประหนึ่งเป็นการเชิดชูยกย่องพระพุทธเจ้า (๒) อีกความหมายอาจด้วยช้างตกมันหายจากอาการตกมันในขณะนั้น ทำให้กลับสู่ภาวะปกติของช้างที่พบคนแล้วจึงเชื่อง ทั้งหมดเป็นข้อสมมติฐาน แต่ช้างที่ถูกวางแผนไว้เพื่อใช้ต่อความรุนแรงต่อพระพุทธเจ้าไม่สำเร็จผล หรือผลที่คาดหวังไม่เกิดขึ้น

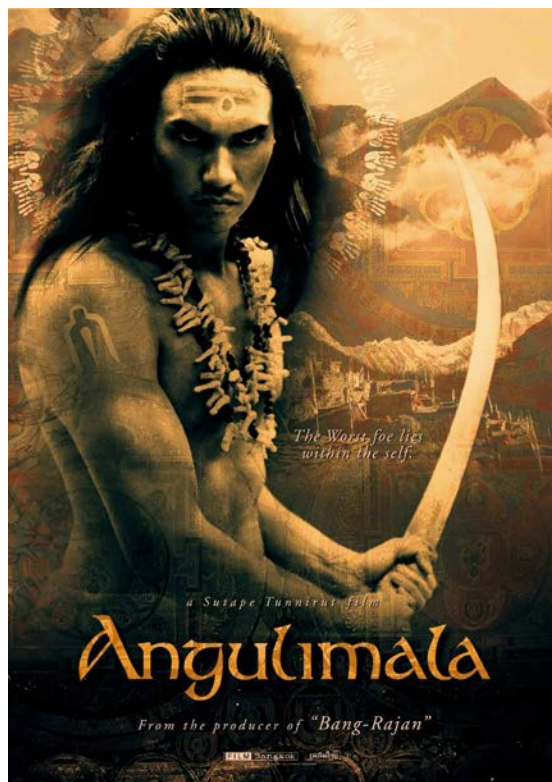
ภาพที่ 1 พระพุทธเจ้ากับการเผชิญความรุนแรงต่อการมุ่งสังหารครั้งพุทธกาล (ภาพออนไลน์)

เหตุการณ์ที่ 3 พระเทวทัต วางแผนลอบสังหารด้วยการลอบเอาหินกลิ้ง หมายเอาชีวิตพระพุทธเจ้า หลังจากที่ไม่สามารถนอกจากการยุยงส่งเสริมแบบผิด ๆ แก่พระเจ้าอชาตศัตรูจนกระทำปิตุฆาต พระเทวทัตยังได้พยายามลอบปลงพระชนม์พระพุทธเจ้าอีกหลายครั้ง เช่น ปล่อยช้างตกมันเข้าทำร้ายพระพุทธองค์, จ้างนายธนู 10 ผลัด ไปลอบยิงพระพุทธองค์ แต่ทุกครั้งไม่สามารถทำอะไรพระพุทธเจ้าได้ และกลับเป็นผู้ที่ส่งไปทำร้ายเกิดศรัทธาและเคารพในพระพุทธเจ้าจนหมดสิ้น ทำให้พระเทวทัตลงมือพยายามลอบปลงพระชนม์เองโดยการกลิ้งหินให้ตกจากหน้าผาเขาชุกชีใส่พระพุทธเจ้า (พระไตรปิฎก ไทย (ฉบับมหาจุฬาฯ) เล่มที่ 7 วินัยปิฎก จุลวรรค ภาค 2 หน้าที่ 221 ข้อที่ 355) แต่หินกลับกระเด็นไปไกลจากพระพุทธเจ้าอย่างน่าอัศจรรย์ แต่ถึงกระนั้นสะกิดหินก็ทำให้พระพุทธเจ้าทรงห่อพระโลหิตที่ข้อพระบาท

ภาพที่ 2 เหตุการณ์รอบสังหารพระพุทธเจ้าด้วยการกลิ้งหิน ที่เขาคิชฌกูฏ กับสถานที่จริงที่ผู้เขียนได้ศึกษาเชิงพื้นที่ในพุทธประวัติในอินเดีย (ภาพออนไลน์ และภาพถ่ายผู้เขียน, เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2566)

เหตุการณ์ที่ 4 การที่พระพุทธเจ้าเข้าไปยังอาศรมของชฎิล เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และขอพักอาศัย ประหนึ่งลองวิชาศาสนาใหม่ ที่เพ็งตรัสรู้ และเพ็งประกาศธรรมมีสาวกเริ่มต้นเพียง 60 รูป การที่พระพุทธเจ้าจะช่วงชิงมวลชนจากศาสนาหรือเจ้าลัทธิมาก่อน ต้องไปล้มเจ้าสำนัก คือเอาเจ้าสำนักมาเป็นศิษย์ และคาดว่าชฎิลก็ทรงทราบว่าพระพุทธเจ้าประสงค์สิ่งใด การให้พักในโรงบูชาพญานาค ซึ่งเป็นสัตว์ชั้นสูงตามความเชื่อ หลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์และการตีความ ยืนยันว่าพระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ปฏิเสธ การเข้าไปพักอาศัยในโรงเรือนนั้น มองนัยหนึ่งการส่งไปเท่ากับให้ไปตาย รู้ยูนั่นมีสัตว์ร้ายอาศรัยอยู่ แม้ในที่สุดพระพุทธเจ้าจะแก้ปัญหา จนกระทั่งรอดพ้นจากเหตุการณ์นั้น จากพฤติกรรมประสังค์ร้ายเชิงแฝง และได้ศิษย์เป็นมวลชนเพิ่มขึ้นเป็นชฎิล 3 พี่น้อง พร้อมบริวาร 1 พันคน รวมทั้งการที่ไปประกาศธรรมกับพระเจ้าพิมพิสาร และได้ศาสนิกพร้อมมวลชนเพิ่มขึ้นจากแคว้นมคธ แต่จุดเริ่มของเรื่องคือการประสังค์ร้าย และประสงค์ต่อชีวิตก็คงไม่ผิดเสียทีเดียว

ภาพที่ 3 ภาพยนตร์ที่สร้างเกี่ยวกับพุทธประวัติและเหตุการณ์ที่เนืองด้วยเหตุการณ์ความรุนแรงด้วยการฆ่าประเด้น “องคุลิมาล” ในครั้งพุทธกาล (ภาพ ออนไลน์)

เหตุการณ์ที่ 5 เรื่องครหิพน (นับถือนิครนถ์) กับ สิริคุต (นับถือพระพุทธเจ้า) สองสหายที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน จึงเกิดการทดลองฤทธิ์อาจารย์ของกันและกันเพราะต่างฝ่ายต่างเชื่อว่าเป็นพระอรหันต์ทั้งคู่ สาเหตุเกิดจากที่เป็นศิษย์ของ พระพุทธเจ้า พรรณนาสรรพคุณของพระพุทธเจ้า ว่าดีอย่างนั้น อย่างนี้ ซึ่งในความคิดนั้นนัยหนึ่งเป็นการโฆษณาสรรพคุณ ประหนึ่งนักการเมืองโฆษณาสรรพคุณของอีกฝ่ายว่าดีอย่างนั้นอย่างนี้ คงไม่ผิดเสียทีเดียว แต่ในส่วนของพระพุทธเจ้า เมื่อฝ่ายที่ไม่ได้นับถือพระพุทธเจ้าได้ฟังสรรพคุณ ก็ให้ไม่เชื่อและคิดว่าไม่น่าจะใช่ และไม่น่าจะเป็นไปได้

เหตุการณ์ที่ ๖ พระพุทธเจ้าในท่ามกลางความขัดแย้งของประยูรญาติฝ่ายศากยะและโกลิยะ ที่ทะเลาะกันเพราะแย่งน้ำ กันทำนา (พระไตรปิฎก ไทย (ฉบับมหาจุฬาฯ) เล่มที่ 25 สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐ-ธรรมบท-อุทาน-อิตฺตวุตตะก-สุตตนิบาต หน้าที่ 94 ข้อที่ 197-198) การห้ามทัพในสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศากยวงศ์ “ในเมื่อเจ้าศากยะทั้งหลายถูกฆ่า คราวที่ พระเจ้าวิชชุพะฆ่า” (พระไตรปิฎก ไทย (ฉบับมหาจุฬาฯ) เล่มที่ 32 สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน ภาค 1 หน้าที่ 577 ข้อที่ 86-87, พระระพิน พุทธิสารโร, 2553) แม้ที่สุดทั้งสองเหตุการณ์ จะไม่เกิดผลเป็นความเสียหายหรือชีวิต แต่ผลที่เกิดขึ้น ประจักษ์เป็นสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำหรือผลของการกระทำเป็นอย่างยิ่ง

จากเหตุการณ์ทั้งหมดที่ยกมาเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า การฆ่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนคน เปลี่ยนตัว ซึ่งเป็นวิธีการ ในพื้นต่างๆ ในทางสากล หมายถึงเมื่อจะมีการแย่งอำนาจ การรัฐประหาร การแย่งอำนาจ หรือการลอบสังหารผู้นำสูงสุด จึงเป็น วิธีการ เทียบกรณีของพระเจ้าวิชชุพะ กับการแย่งชิงอำนาจของพระเจ้าปเสนทิโกศล หรือการที่พระเจ้าอชาตศัตรู (ประเวศ อินทพาน และคณะ, 2558; พระมหาฐิติวิสุต ฐิตินฺทฺธมฺโม, 2563) ใช้วิธีการจับพ่อคือพระเจ้าพิมพิสารมากักขัง ทรมาน โดย ปลายทางเพราะการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองการปกครอง จนกระทั่งทำปิตุฆาต (ฆ่าพ่อ) และสิ้นพระชนม์ในที่สุด แต่ทั้งหมดเกิดขึ้น ภายใต้อิทธิพลประโยชน์แห่งอำนาจ การลอบปลงพระชนพระพุทธรูป ที่เนื่องด้วย พระเทวทัต อาทิจ ปล่อยช้างตกมันเข้าทำร้ายพระ พุทธองค์ จ้างนายธนู 10 ผลัด ไปลอบยิงพระพุทธรูป แต่ทุกครั้งไม่สามารถทำอะไรพระพุทธเจ้าได้ และกลับเป็นว่าผู้ที่ส่งไปทำ ร้ายเกิดศรัทธาและเคารพในพระพุทธเจ้าจนหมดสิ้น แม้ที่สุดจะจ้างวานใครไม่ได้ ลงมือกระทำเองโดยการลอบปลงพระชนม์เอง โดยการกลิ้งหินให้ตกจากหน้าผาเขาคิชฌกูฏใส่พระพุทธเจ้า แต่หินกลับกระเด็นไปไกลจากพระพุทธเจ้าอย่างน่าอัศจรรย์ แต่ถึง กระนั้นสะเก็ดหินก็ทำให้พระพุทธเจ้าทรงห้อพระโลหิตที่ข้อพระบาท เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีความหมายเป็นการแย่งชิงอำนาจ หรือการทำให้ได้มาซึ่งความเป็นผู้นำสูงสุด แต่อีกนัยหนึ่งเป็นการประสังค์ร้ายปองร้ายทั้งโดยเจตนาโดยตรง คือมีเจตนาฆ่า หรือลอบสังหาร อีกนัยหนึ่งเป็นการสร้างเจตนาแฝง เข้าทำนองฆ่าโดยไม่เจตนาก็ได้ ซึ่งทั้งหมดมีเป้าหมายเป็นความตายของ พระพุทธเจ้า หรือไม่ถึงตายก็จัดเป็นความรุนแรงต่อชีวิตและสภาวะทางกายที่จะสามารถเกิดขึ้นและเชื่อมไปถึงชีวิตได้ด้วย เช่นกัน

ทั้งหมดที่ยกมาเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า ทั้งเจตนาโดยตรง คือมีเจตนาฆ่า หรือลอบสังหาร หรือเจตนาแฝง ทำนองฆ่าโดยไม่เจตนา แต่พฤติกรรมทั้งหมดเป็นความตายของพระพุทธเจ้า หรือไม่ถึงตายก็จัดเป็นความรุนแรงต่อชีวิตและเชื่อม ไปถึงชีวิตได้ด้วยเช่นกัน

ผลการลอบสังหารพระพุทธเจ้า ที่ไม่สำเร็จ

การสังหารเพื่อช่วงชิงตำแหน่ง (ในทางการเมืองและศาสนา) การช่วงชิงพื้นที่ ตำแหน่งผู้นำทางศาสนา โดยใช้วิธีการ แห่งรัฐ คือให้รัฐเข้ามาเป็นกลไกร่วมในการปราบ หรือกำจัดกลุ่มทางศาสนา ถ้ามองว่าข้อมูลนี้เป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ก็หมายความว่าพระพุทธเจ้าอาจเสียชีวิต หรือนิพพานด้วยเหตุที่เรียกว่า “ฆาตกรรม” อำพราง โดยการใช้หินกลิ้งทับ ใช้ช้างไล่ เหยียบ หรือใช้นักแม่นธนู สังหารแล้วฆ่าปิดปากผู้ร่วมกระบวนการณ์ทั้งหมด ทีละคน จนกระทั่งครบเจ็ดคนเจ็ดชั้น ประมาณว่าสืบสาวต้นตอไม่เจอ อาจเป็นฆาตกรรมซ่อนเงื่อนแห่งประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง และในเวลาเดียวกันในประเด็นร่วม ทางประวัติศาสตร์นี้ยังสัมพันธ์ไปถึงความรุนแรงกรณีอื่น ๆ อาทิ มาคันธียา จ้างคนมารุมฆ่าพระพุทธเจ้า (มาคันทียาสูต) จนกระทั่งไล่ความนางสามาวดี (มเหสีพระเจ้าอุเทน แห่งไพสาลี) โดยปลายทางเป็นความรุนแรงต่อพระพุทธเจ้า การใส่ความ

โดยการสังหารหมกศพนางสุนทรี ในวัดเซตวัน (สุนทรีสูตร) นำไปสู่การจัดฉากว่าถูกสังหารจนเสียชีวิต (พระปลัดระพิน พุทธิสาโร และคณะ, 2562) จัดเป็นความรุนแรงที่เนื่องด้วยการประสังข์ร้ายหรือปองร้ายที่มีการสร้างสถานการณ์ให้เกิดขึ้น ทั้งหมดเป็นความรุนแรงต่อพระพุทธเจ้าทั้งด้านสวัสดิภาพทางสังคม และการปองร้ายต่อชีวิต หรือถึงขั้นเสียชีวิต ซึ่งความรุนแรงส่วนหนึ่งไม่ได้ขึ้นด้วยเหตุปัจจัยของตัวเหตุการณ์เอง หรือการไม่ได้เกิดขึ้นด้วยมีการพยายามเข้าไปแทรกแซง หรือทำให้เกิดเหตุการณ์รวมใหม่เป็นการยุติความรุนแรง แต่ทั้งหมดที่ยกมาเพื่อต้องการบอกว่า การลอบสังหารของพระพุทธเจ้ามีนัยยะในเรื่องราวต่อชีวิต และการลอบสังหาร ความรุนแรงที่เคยเกิดมาแต่อดีต รวมทั้งที่กำลังเกิดขึ้นในสถานการณ์ของสังคมไทยปัจจุบันผ่านการสื่อสารแบบใหม่ หากเทียบเคียงก็อาจบอกได้ว่าอดีตเคยเกิดขึ้นอย่างไร ปัจจุบันก็คงไม่แตกต่าง แตกต่างเพียงประเด็นเรื่องช่วงเวลา และตัวบุคคลแต่เป้าหมายยังคงเดิมคือการใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมดังเคยปรากฏในครั้งพุทธกาล และเนื่องต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน “ไม่มีอะไรใหม่ ต่างแค่ช่วงเวลา”

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบเหตุการณ์ครั้งพุทธกาลต่อความรุนแรงต่อพระพุทธเจ้า/ลอบสังหาร

เหตุการณ์	วิธีการ	ผล
ลอบสังหารพระพุทธเจ้า พระเทวทัต พระเจ้าอชาตศัตรู	เหตุการณ์ จ้างนายธนู ลอบสังหารพระพุทธเจ้า และสังหารกันต่อ ๆ เพื่อปิดปาก 7 ทอด [วิเคราะห์] มีเจตนาฆ่า ประสงค์ต่อชีวิต หวังผลคือความตาย	นักฆ่าถูกตลใจ ใจอ่อน สารภาพต่อพระพุทธเจ้า และไม่สามารถลอบสังหารได้สำเร็จ
ลอบสังหารพระพุทธเจ้า พระเทวทัต พระเจ้าอชาตศัตรู	เหตุการณ์ จ้างให้ควาญช้างตกล้มปล่อยช้างนาฬาคีรี ทำร้ายเหยียบพระพุทธเจ้า [วิเคราะห์] มีเจตนาฆ่า หวังผลคือความตายหรือประสงค์ต่อชีวิต	ช้างหายตกล้ม และกลายเป็นตำนานของช้างใน พระพุทธศาสนา
ลอบสังหารพระพุทธเจ้า พระเทวทัต	เหตุการณ์ พระเทวทัตกลิ้งหินเพื่อลอบสังหารพระพุทธเจ้า [วิเคราะห์] มีเจตนาฆ่า หวังผลคือความตายหรือประสงค์ต่อชีวิต	หินตกเป็นสะเก็ด จึงเป็นที่มาของการทำกรรมใหญ่ คือ การทำให้พระพุทธเจ้าบาดเจ็บแตกเลือด หือเลือด
ความรุนแรงต่อชีวิต ชฎิล ลัทธินิฆาไฟ	เหตุการณ์ พระพุทธเจ้าพักในโรงบูชาไฟที่มีพญานาคดุร้าย (งูพิษ) อาจถูกทำร้าย จนเสียชีวิต [วิเคราะห์] เป็นการทดลองศาสดาใหม่ อาจมีเจตนาเชิงแฉ่งต่อชีวิต หรือจงใจฆ่า หรือลองฤทธิ์แต่หากแพ้ หรือไม่ผ่านได้ ผลคือตาย	ความรุนแรงปรากฏแต่ไม่สามารถสังหาร หรือกระทำอันตรายพระพุทธเจ้าได้ ผลได้จากสถานการณ์นี้ พระพุทธเจ้าได้มวลชนศาสนาและขยายพื้นที่ทางการตลาดศาสนาเพิ่มได้
ความรุนแรงถึงชีวิต	เหตุการณ์ : มิมนต์พระพุทธเจ้ามาฉนที่บ้านแล้วทำหลุมเพลิงไว้ด้านล่างของอาสนะ	พระพุทธเจ้าไม่ตกในหลุมเพลิง ครหทินท์ หันมานับถือพระพุทธศาสนา

เหตุการณ์	วิธีการ	ผล
ครหทินัน	[วิเคราะห์] ทดลองฤทธิ์ให้ตกลงไปหลุมเพลิงเพื่อทดลองว่าเป็นพระอรหันต์จริงหรือไม่ ? ไม่ได้มีเจตนาฆ่าแต่ผลอาจถึงตาย	
ความรุนแรงต่อชีวิต องคุลีมาล	เหตุการณ์ : พระพุทธเจ้าเสด็จไป เพื่อยุติความรุนแรงหรือยุติการฆ่า แต่ความเสียวอาจถูกสังหารเสียเอง [วิเคราะห์] มีความเสี่ยงต่อสถานการณ์ความรุนแรงและตกเป็นผู้กระทำความรุนแรงต่อชีวิต	พระพุทธเจ้าเข้าไปสู่สถานการณ์ของความรุนแรง และประสงค์ต่อชีวิต หรือถูกสังหาร มีความเสี่ยง แม้ผลจะออกมาเป็นในลักษณะตรงกันข้ามก็ตาม
ความรุนแรงถึงชีวิต สงครามแย่งน้ำของประยูรญาติ ศากยวงศ์-โกลิยะวงศ์	เหตุการณ์ : พระพุทธเจ้าเสด็จไปท่ามกลางการเตรียมสังหารเหยื่อเป้าหมายเพื่อยุติความรุนแรงหรือยุติการฆ่า [วิเคราะห์] การเข้าไปสู่ท่ามกลางความขัดแย้ง โอกาสได้รับความรุนแรง/ถูกสังหาร	แก้ปัญหาความรุนแรงจากสงคราม พระพุทธเจ้ามีความเสี่ยงต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้น หากสถานการณ์นั้นเกิดผลในทางตรงกันข้าม
ความรุนแรงถึงชีวิต พระเจ้าวิทูทกะ ในสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์	เหตุการณ์ : สงครามระหว่างมคธ-กบิลพัสดุ์ [วิเคราะห์] การเข้าไปสู่ท่ามกลางความขัดแย้ง สงครามโอกาสถูกกระทำหรือสังหารมีความเป็นไปได้สูงมาก	ชะลอความรุนแรงที่เกิดจากสงครามให้ขยายเวลาออกไป แต่ไม่ยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้ / พระพุทธศาสนามีความเสี่ยง แต่สามารถบริหารจัดการได้

จากตารางที่ 1 ต้องการยกมาเป็นกรณีศึกษา ต่อพฤติกรรมเสี่ยงใน ๒ กรณีคือการลอบสังหาร โดยตรง กับพฤติกรรมแฝงเนื่องต่อเป็นความรุนแรงที่อาจส่งผลเป็นผลกระทบถึงชีวิต หรือสูญเสียชีวิตเป็นสาระหลักก็ว่าได้

บทสรุป

ในบทความนี้สะท้อนคิดผ่านการใช้ความรุนแรงเพื่อยุติปัญหา ในการได้มา หรือการออกจากปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง ประหนึ่งใช้ความตายเป็นเครื่องยุติปัญหา หรือการได้มาของอย่างใดอย่างหนึ่งทำให้เกิดการสะท้อนคิดต่อไปว่า เมื่อจะได้หรือไม่ได้ ควรจะเป็นอย่างไร ทำให้เกิดความได้ หรือความไม่ได้ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกลายเป็นผลได้ หรือผลเสียต่อสภาพสังคมโดยรวม ดังนั้นภาพข่าวการใช้ความตายของตัวเอง (ฆ่าตัวตาย-ความรุนแรง) เพื่อยุติปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเองเป็นอาการของการ “ยอม” หรือการใช้ความตายเป็นเครื่องยุติ “หนี” จากสภาพที่ทนทุกข์ ทรมาน ในข้อเท็จจริงยอมรับว่าสภาพของคนแต่ละคนแตกต่างกันในการยอมรับทุกข์ หรือสภาพปัญหาได้แตกต่างกันและวิธีการแก้ปัญหาหรือมองปัญหาอย่างใด อย่างหนึ่งแตกต่างกัน จึงไม่แปลก ที่ความตายหรือการทำให้ตายจะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา หรืออีกนัยหนึ่งก็เป็นการสร้างปัญหาอันเนื่องต่อจากความตายนั่น หรือการใช้ความรุนแรงผ่านความรุนแรง ผ่านการฆ่าจะโดยเจตนา หรือไม่เจตนา หรือลอบสังหารแบบมีแผนและขั้นตอน ทั้งหมดเป็นอาชญากรรมในองค์กรรวมทั้งต่อตนเองและสังคม นับเป็นความน่าสนใจ ต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ฟังเกิดขึ้น หรือไม่ให้เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่จะต้องตระหนักและช่วยกันแก้ปัญหาต่อสิ่งที่เกิด

รายการอ้างอิง

- กัลวัช, อาห์หมัด เอ. (2522). **ประวัติศาสตร์อิสลาม The religion of Islam**. แปลและเรียบเรียง โดย เกษม แสงวณิชย์ และ นิพนธ์ ลักษณะปรีชา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ส. วงศ์เสงี่ยม.
- ประเวศ อินทาทน และคณะ. (2558). การศึกษาบทบาทในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของพระเจ้าอชาตศัตรู. **วารสาร มหาคุพานาครุฑ**. 2(1), 1-7.
- พระมหาไกรวรรณ ชินทตฺโต. (2546). การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระเทวทัตที่ปรากฏ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไตรปิฎก เล่มที่ 7 พระวินัยปิฎก เล่มที่ 7 จุลวรรค ภาค 2 พระเทวทัตทำโลหิตุปบาท. พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 5-6-52.
- พระวันชัย ภูริทัตโต. (2565). ความพยายาม: มูลเหตุแห่งความขัดแย้ง. **วารสารศึกษิตาลัย**. 3(2), 1-14.
- พระรัชพงษ์ อินแปลง. (2564). สังเกต: แนวคิด ความเป็นมาการบัญญัติสิกขาบทและปรากฏการณ์ในพระพุทธศาสนา. **วารสาร ล้านนาวิจัยปริทรรศน์**. 2(1), 31-42.
- พระมหาฐิติวัตร ฐิตินฺทโร. (2563). การบริหารรัฐกิจเชิงพุทธของพระเจ้าอชาตศัตรู. **วารสารศึกษิตาลัย วัดศรีสุเมธ**. 1(1), 27-40.
- พระปลัดระพิน พุทธิสารโร และคณะ. (2562). ความตายในสุนทรียะ: ความเชื่อ ผลประโยชน์ การสื่อสารและความรุนแรง. **วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ**. 4 (1), 42-61.
- Christian, John LeRoy (1944). "Thebaw: Last King of Burma". *The Journal of Asian Studies*. Association for Asian Studies. 3(4): 309–312.
- Hall, D.G.E. (1960). **Burma**. (3rd ed.). Hutchinson University Library.
- Maski Minor Rock Edict his name is written in the Brahmi script as Devanampriya Asoka. **Inscriptions of Asoka**. New Edition by E. Hultzsch (ภาษาสันสกฤต). 1925. pp. 174–175.
- Paludan, Ann (1998). **Chronicle of the Chinese Emperors: The Reign-by-Reign Record of the Rulers of Imperial China**. London: Thames & Hudson.
- Portal, Jane (2007). **The First Emperor, China's Terracotta Army**. London: British Museum Press.
- Singh, Prithi. (2006). **The history of Sikh gurus**. Lotus Press.
- Singh, Upinder. (2016). **A History of Ancient and Early Medieval India: From the Stone Age to the 12th Century**. Pearson PLC.